

Styrande dokument

Energi och Klimatprogram 2016-2020

Fastställt av kommunfullmäktige 2016-09-12, § 105

Gäller från och med 2016-09-27

Ersätter Energi- och klimatstrategi för hållbar energianvändning 2013-2017, Energieffektiviseringsstrategi 2010-2014 och Lokalt ansvar för globalt klimat – Klimatpolicy 2003

Ordlista

Begrepp	Förklaring
Fossilbränslefri kommun/ region 2030	När begreppet fossilbränslefri kommun eller region används menas att det inte ska ske några nettoutsläpp av koldioxid inom Oskarshamns kommun eller Kalmar läns geografiska område. Detta innebär att vi fortfarande kan använda ett antal kWh fossil energi någonstans i länet, om vi samtidigt producerar ett överskott av förnybar energi (från exempelvis vindkraft och biobränslen) någon annanstans i energisystemet.
Fossila bränslen	Se fossil koldioxid
Fossil koldioxid	Koldioxid är en växthusgas som frigörs vid förbränning. Vid förbränning av fossila bränslen som olja, kol och naturgas frigörs "fossil koldioxid" som varit bunden i marken under lång tid. Då den släpps ut i atmosfären påverkas det globala klimatsystemet, vilket bidrar till klimattförändringar.
Förnybar energi	Förnybar energi kommer från källor som kan förnyas i lika snabbt takt som de används. Exempel på förnybar energi är vattenkraft, vindkraft, solenergi och bioenergi. Bioenergi är energi som framställs av biomassa som till exempel växter och växtdelar av olika slag. Eftersom biomassa kontinuerligt nybildas är bioenergi en förnybar energikälla.
Klimatneutral	Begreppet klimatneutral ska tolkas enligt FN:s definition, det vill säga att reducera klimatpåverkan så mycket som möjligt, och använda kompensation för resterande utsläpp
Köpt energi	Begreppet innefattar den energi som tillförs utifrån, exempelvis el, fjärrvärme, olja, diesel. Energi som produceras lokalt på en fastighet, exempelvis från solfångare eller solceller räknas inte.
Miljöbil	Som definition av miljöbil används den nationella definitionen som ger miljöbilar befrielse från vägtrafikskatt i fem år. Då definitionen skärps efter hand så räknas de befintliga bilarna som miljöbilar så länge som de är skattebefriade. På webbsidan www.miljofordon.se kan man söka efter miljöbilar som säljs i Sverige.
"No Oil 2030"	se Fossilbränslefri region 2030

Förord

Klimatförändringarna är en av nutidens största utmaningar, och en högt prioriterad miljöfråga både globalt och nationellt. Arbetet med att minska klimatutsläppen kräver flera lösningar och ett sammanhållet globalt och nationellt arbete. Som kommun har vi ett ansvar att vara en föregångare i klimatarbetet, till nytta för våra medborgare och för den globala utvecklingen.

Oskarshamns kommun har satt höga mål för att bidra till lösningar på problemen. Målet är att kommunen ska bli fossilbränslefri till år 2030, och därmed bidra till Kalmar läns mål om att bli en fossilbränslefri region 2030. Samtidigt bidrar vi till arbetet för att nå det nationella miljömålet *Begränsad klimatpåverkan*.

Oskarshamn har en stark energiprofil med utgångspunkt i det lokala näringslivet, med kopplingar till kärnkraftsindustrin och till energi- och miljöforskning. I kommunens egen verksamhet arbetar vi sedan 2011 strategiskt med klimatfrågor, bland annat genom att delta i det Europeiska Borgmästaravtalet för minskad klimatpåverkan, och sedan 2015 är vi stolta medlemmar i föreningen Sveriges Ekokommuner.

Hushåll och industrier i vår kommun har sedan 1990 minskat sina skadliga utsläpp markant, framförallt då man slutat använda olja för uppvärmning. Utsläppsnivåerna per invånare i kommunen är lägre än det nationella och regionala genomsnittet. (År 2012 var utsläppen per person 3,41 ton.) Den totala energianvändningen i kommunen har också minskat under samma period, genom medvetna satsningar på energieffektivisering i företag, offentlig verksamhet och i hemmen.

Den stora utmaningen för framtiden är transportsektorn, där det hittills varit svårare att ersätta oljebaserade drivmedel med förnyelsebara. Nu måste vi i Oskarshamn, liksom i resten av världen, kraftsamla för att lösa problemen med utsläpp från trafiken. Det handlar om att tänka nytt, att planera samhällen och infrastruktur på rätt sätt och att använda ny teknik.

Vi satsar nu framåt mot en fossilbränslefri kommun 2030, för att utveckla ett hållbart samhälle där vi kan transportera oss, leva gott och utvecklas utan att medverka till att förstöra planetens klimat. Kommunorganisationen har en viktig roll som föregångare, vi kan gå före i att använda och efterfråga nya klimatsmarta tekniker, att sprida kunskap och att underlätta för medborgare och verksamheter att göra klimatsmarta val.

Peter Wretlund, Kommunstyrelsens ordförande

Innehållsförteckning

Inledning	5
Lägesbeskrivning av energianvändningen 2012	8
Energianvändningen minskar stadigt	8
Mer bibränsle har minskat koldioxidutsläppen	9
Mål för Oskarshamns kommun	11
Delmål för kommunens geografiska område	11
Delmål för kommunala verksamheter	11
Fossilbränslefri kommun och region	11
Strategi för att nå målen	12
Genomförande och uppföljning	14
Ansvar och organisation	14
Beaktas i budgetprocess och verksamhetsplaner	14
Uppföljning av nyckeltal	14
Nyckelområden för åtgärder	16
Boende och fastigheter	16
Upphandling och inköp	18
Resor och transporter	19
Energianvändning och energiproduktion	22
Information och samverkan	24

Inledning

Syftet med ett nytt program för klimat och energi

Det här programmet samlar kommunens alla klimatmål och strategierna för att nå dem. Programmet samlar det fortsatta arbetet både för kommunen som organisation och för Oskarshamn som geografiskt område. Takten måste öka för att kommunens mål till 2020 och 2030 ska nås. Programmet är fokuserat på områden som är viktiga för att minska klimatpåverkan och effektivisera energianvändningen. Oskarshamns kommun ska i sin verksamhet göra det lätt att göra rätt, och inspirera, uppmuntra och engagera företag, föreningar och hushåll att minska sina klimatpåverkande utsläpp. Detta är en del i att bidra till en hållbar utveckling och en god livskvalitet i kommunen, såväl som en viktig del i att följa med i den snabba omställningen till ett mer klimatsmart sätt att leva som nu pågår över hela världen. Programmet ska användas som ett vägledande underlag i budget- och verksamhetsplaneringen för kommunen.

Avgränsningar

Detta dokument innefattar energi- och klimatmålen för både kommunens egen verksamhet och för det geografiska området. Dokumentet ersätter de tidigare styrdokumenterna på området: *Energieffektiviseringsstrategi 2010-2014* samt *Energi- och klimatstrategi för hållbar energianvändning 2013-2017*

I programmet och tillhörande åtgärds katalog, liksom i den lokala statistiken, ingår inte utsläpp eller inköp av fossila bränslen som sker utanför kommungränsen. Utsläpp av flyg- och båttrafik samt från produktion av livsmedel och andra varor som Oskarshamnarna konsumerar men som tillverkats utanför kommunen ingår inte heller. Trots detta kan åtgärder som syftar till att minska dessa utsläpp ändå vara en del av kommunens klimat- och hållbarhetsarbete.

Klimatutmaningen består av att både hindra negativ klimatpåverkan och att lindra effekterna av ett förändrat klimat. Det här dokumentet avgränsas till att i första hand behandla utsläpps begränsning, det vill säga att hindra negativ klimatpåverkan. Klimatanpassning, det vill säga att lindra effekter av klimatförändringar, behandlas bara översiktligt, och tas annars upp bland annat i Översiktsplaneringen.

Energi- och klimatarbetet: en del av kommunens hållbarhetsarbete

Hållbar utveckling definieras så som det beskrevs av Bruntlandkommissionen 1987:

"En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov".

Oskarshamns kommun är sedan 2015 medlem i föreningen Sveriges Ekokommuner (www.sekom.se). Föreningens medlemmar har gemensamt satt det uthålliga samhället som ett övergripande mål sina verksamheter. Kommunens verksamhet ska bidra till en hållbar utveckling, sett utifrån principer om naturens fysiska begränsningar och människors behov och rättigheter.

Principerna för hållbar utveckling som tillämpas av Sveriges Ekokommuner är följande:
I ett hållbart samhälle utsätts inte naturen för systematisk...

Energi och Klimatprogram 2016-2020

1. ... koncentrationsökning av ämnen från berggrunden
Till exempel fossilt kol, olja och metaller.
2. ... koncentrationsökning av ämnen från samhällets produktion
Till exempel kväveoxider, freoner och hormonliknande kemikalier.
3. ... undanträngning med fysiska metoder
Till exempel storskaliga kalhyggen och överfiskning.

Och i det samhället hindras inte människor systematiskt...

4. ... från att tillgodose sina behov
Till exempel via missbruk av politisk och ekonomisk makt.

Mycket av det som kommunens verksamheter gör bidrar på olika sätt till en hållbar utveckling. Allt från att övervaka utsläpp av föroreningar till miljön, till att ge människor möjlighet till utbildning. Energi- och klimatarbetet är en av dessa bitar som bidrar till helheten.

Metod och arbetsprocess

Framtagandet av programmet har letts av samhällsbyggnadskontoret på Oskarshamns kommun. Åtgärds katalogen har i huvudsak arbetats fram genom tematiska arbetsmöten med berörda representanter från förvaltningar och bolag, som utgick från de fem nyckelområden som lyfts i programmet. Kommunens interna nätverk för energieffektiviseringsarbete har varit referensgrupp och bidragit till arbetet med gallring och prioritering av åtgärder. Nätverket utgörs av representanter för samtliga förvaltningar och bolag, samt en representant för företagarföreningen FCO (Företagscentrum i Oskarshamn).

Projektets styrgrupp har varit Energi- och klimatstyrgruppen, som 2014 bytt namn till Ekokommunstyrgruppen och bemannades av 1a och 2a vice ordföranden från kommunstyrelsen, samt ordföranden i samhällsbyggnadsnämnden och tekniska nämnden. Från 2015 bemannas styrgruppen av ordförande samt 1a och 2a vice ordförande i SBN, 1a vice ordförande i kommunstyrelsen, ordförande i tekniska nämnden och ordförande Bildningsnämnden.

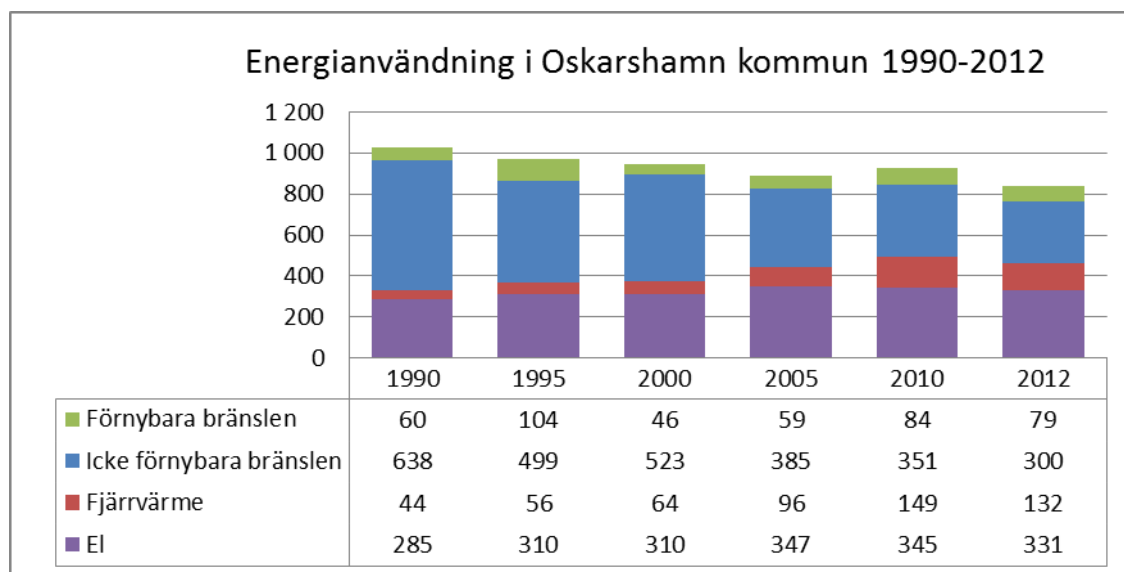
Tidigare strategier och mål

Den första kommunala energi- och klimatrelaterade strategin, *Energieffektiviseringsstrategi 2010-2014*, omfattade kommunens egna verksamheter, inklusive de kommunala bolagen. Strategin utarbetades med hjälp av stöd från Energimyndigheten, det så kallade energieffektiviseringsstödet.

År 2011 beslutade kommunfullmäktige att skriva under det europeiska borgmästaravtalet, Covenant of Mayors. I avtalet förbinder sig deltagarna att arbeta för att minska utsläppen av växthusgaser med minst 20 procent mellan 1990 och 2020. Oskarshamn satte målet att minska koldioxidutsläppen med 50 procent till 2020. Den första handlingsplanen antogs 2013 och kallas *Energi- och klimatstrategi för hållbar energianvändning 2013-2017*. Till skillnad från den tidigare strategin omfattades nu även det geografiska området Oskarshamns kommun. Energi- och klimatstrategin utgör även kommunens gällande energiplan enligt Lagen om kommunal energiplanering (SFS 1977:439).

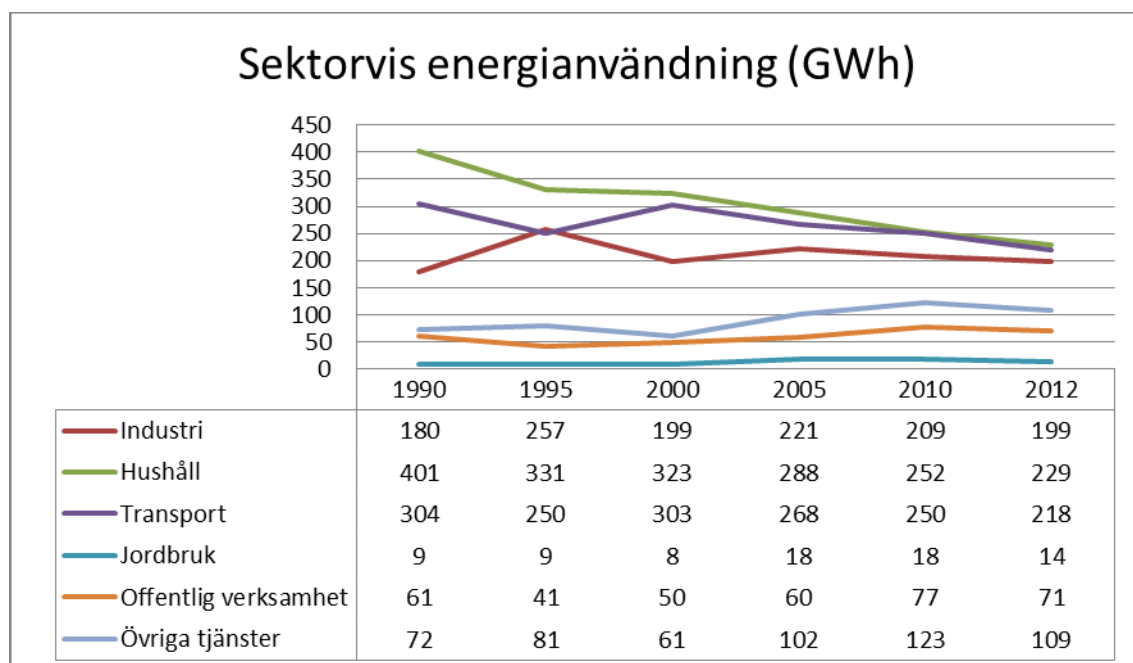
Energi och Klimatprogram 2016-2020

Under 2014 beslutade kommunen att formellt ställa sig bakom det regionala målet Fossilbränslefri region 2030, även kallat NoOil, och att anta det som ett lokalt mål; fossilbränslefri kommun 2030.

Figur 2. Energianvändningens utveckling i Oskarshamns kommun 1990-2012. Källa: Energibalans 2012 Oskarshamns kommun

Vid en närmare titt på hur mycket energi respektive sektor använder i Oskarshamns kommun (se Figur 3) syns det att trenden är minskande för hushåll och transporter medan industrin håller en relativt jämn nivå. Jämfört med 1990 har tjänstesektorn ökat med drygt 50 procent och den offentliga sektorn med 16 procent. Jordbrukets energianvändning förefaller också öka, men det beror snarare på bättre insamling av statistisk för jordbrukssektorn än en reell ökning.

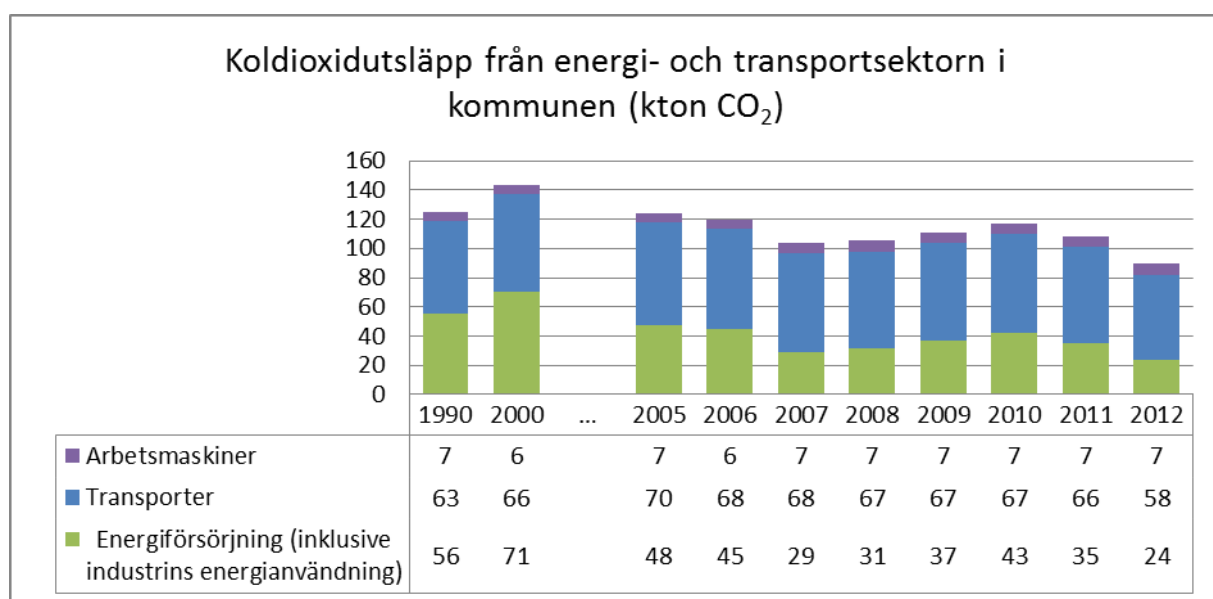
Figur 3. Sektorvis energianvändning i Oskarshamns kommun för 1990-2012. Källa: Energibalans 2012 Oskarshamns kommun

Mer biobränsle har minskat koldioxidutsläppen

Koldioxidutsläppen i kommunen som är kopplade till fossil förbränning har minskat med knappt 30 procent jämfört med 1990 (se

Figur 4). Sedan toppen år 2000 har utsläppen minskat med 38 procent. Transporternas koldioxidutsläpp har minskat med 13 procent sedan 2000 medan utsläppen kopplade till el och värme minskat med hela 66 procent. Från 2000 syns en övergripande trend att utsläppen minskar, förutom det kalla året 2010. De största minskningarna av utsläppen, i absoluta tal räknat, har skett främst till följd av att olja och diesel har ersatts med mer miljöriktig fjärrvärme och centralvärme baserat på biobränslen. Konvertering från oljepannor till värmepumpar har troligtvis också bidragit. Huvuddelen av utsläpp från transportsektorn kommer från personbilar och tunga fordon. Utsläppen från personbilar har minskat något, eftersom att vi idag har mer energieffektiva bilar och ökad inblandning av biobränslen i diesel och bensin.

Koldioxidutsläppen per person (från energi- och transportsektorn) var 3,4 ton per kommuninvånare år 2012, en minskning från 4,6 ton per person år 1990 (5,4 ton år 2000). Då alla växthusgaser räknas med var utsläppen 4,7 ton koldioxidekvivalenter per person. I dessa siffror räknas bara de utsläpp som sker direkt i kommunen, det vill säga att utsläpp på grund av produktion av varor som konsumeras här inte räknas med. Inte heller utsläpp från flyg- och båttrafik räknas.

Figur 4. Sektorsvisa utsläpp av koldioxid kopplade till energi- och transportsektorn i Oskarshamns kommun år 1990 till 2012. Data kommer från RUS. Källa: Energibalans 2012 Oskarshamns kommun

År 1990 släpptes 126 tusen ton koldioxid ut från energi- och transportsektorn i kommunen. År 2012 hade utsläppen minskat till 89 tusen ton koldioxid (en minskning med 37 tusen ton). Kommunens mål är att utsläppen minskar med 50 procent till 2020, vilket betyder att ytterligare 26 tusen ton koldioxidutsläpp ska minskas.

Mål för Oskarshamns kommun

År 2030 är Oskarshamn en kommun utan nettoutsläpp av fossil koldioxid, och del av en fossilbränslefri region.

År 2020 planeras för ett samhälle som står robust inför klimatförändringarna

Delmål för kommunens geografiska område

- a. Utsläppen av koldioxid¹ från energi- och transportsektorn ska minska med 50 % till 2020 jämfört med 1990
- b. Minst 50 % av den använda energin ska komma från förnyelsebara källor 2020
- c. Produktionen av förnybar elektricitet (värme, drivmedel) ska öka till 2020

Delmål för kommunala verksamheter

- d. Kommunens fordonsflotta består av 100 % miljöbilar² år 2020, år 2030 består flottan av bara fossilbränslefria fordon
- e. Alla person- och godstransporter som betalas av kommunen ska vara klimatneutrala³ år 2020
- f. Köpt energi till den kommunala verksamheten, inklusive bolagen, räknat per invånare ska minska med 10 % till 2020 (jämfört med 2014)
- g. Aktivt arbete med klimatanpassning leder till att klimat- och sårbarhetsaspekter beaktas i all planering och byggande 2020.

Arbetet för att uppnå målen ska bedrivas så att:

- Miljöpåverkan från energianvändningen minskar
- Energianvändningen effektiviseras och andelen förnybar energi ökar
- Energitillförseln är säker och tillräcklig

Fossilbränslefri kommun och region

När begreppet fossilbränslefri kommun eller region används menas att det inte ska ske något nettoutsläpp av fossil koldioxid inom Oskarshamns kommun eller Kalmar läns geografiska gränser. Utsläpp som sker utanför kommunens gränser som en följd av vår konsumtion är inte inräknade i definitionen. År 2030 ska nettoutsläppen av fossil koldioxid från all energianvändning, inklusive transporter, vara noll.

Kärnkraftverket i Oskarshamn räknas som en extern, nationell, producent. Regionalt producerad förnyelsebar el, såsom motkraft, vindkraft innanför territorialgränsen och vattenkraft räknas länet tillgodo. Kommunens/ länets övriga elförbrukning anses ha samma sammansättning som den nordiska elmixen. Regionalt producerad bioenergi (biobränsle, biogas) och förnybara fordonsbränslen räknas länet tillgodo, även om bränslet exporteras. Begreppet ”fossilbränslefri region” används i betydelsen att det inte ska ske något nettoutsläpp av fossil koldioxid från Kalmar län.

¹ Mätt i ton koldioxidutsläpp per år

² Miljöbil definieras enligt miljöbilsdefinitionen från 1 januari 2013 eller likvärdigt enligt SFS 2006:227 §11.

³ Med klimatneutrala transporter menas att utsläppen från transporterna ska minskas så mycket som möjligt, och de utsläpp som kvarstår ska kompenseras. (Klimatneutral definieras enligt FN:s definition).

Strategi för att nå målen

Den övergripande strategin är långsiktig och gäller för hela kommunen som geografiskt område. Energi och klimatarbetet i Oskarshamns kommun speglar det nationella miljömålet *Begränsad klimatpåverkan* och de regionala målen för Kalmar län. Kommunens framtida energiförsörjning ska baseras på fossilbränslefria och energieffektiva lösningar och vara säker och trygg. Kommunen ska gå från fossil energi till förnybar sådan och stimulera till produktion av förnybar energi.

Det handlar om att:

➤ **Prioritera arbetet med att minska koldioxidutsläppen från trafiken**

Det behövs stora insatser för att minska utsläppen från transporter. Kommunen ska underlätta för kommuninvånarna att åka kollektivt eller cykla i stället för att ta bilen. Med tanke på kommunens yta och bebyggelsestruktur kommer vi inte ifrån att vi även i fortsättningen behöver transporter med bil. Genom att fler fordon blir fossilbränslefria kan vi minska koldioxidutsläppen.

➤ **Aktivt arbeta med energieffektivisering inom alla sektorer**

Energieffektivisering handlar både om att minska behovet av energi och få till ett effektivare uttag av den energi som används. Effektivare energiutnyttjande ger vinster både i plånboken och för miljön. Pågående arbete ska intensifieras.

➤ **Stimulera ökad lokal produktion av förnybar energi (biogas, vindkraft, solenergi och kraftvärme etc.)**

Inom Oskarshamns kommun finns goda förutsättningar att öka produktionen från bl.a. vindkraft och solceller för att området på sikt ska kunna bli nettoexportör av förnyelsebar energi.

➤ **Bedriva en aktiv energi- och klimatrådgivning**

Energi- och klimatrådgivare ska även i fortsättningen finnas till stöd för samtliga hushåll och verksamheter. Ett klimatsmart och energieffektivt beteende hos kommuninvånare och företag ska uppmuntras och underlättas.

➤ **Samarbeta och delta i relevanta nätverk**

Genom att delta i regionala och nationella nätverk för kunskapsutbyte och kompetensutveckling kan vi följa utvecklingen. Det ger ökade kunskaper och möjligheter till genomförande av gemensamma åtgärder. Regional samverkan i frågor som gäller transporter, energiproduktion m.m. kan effektivisera och förbättra arbetet inom kommunen (t.ex. fortsatt samverkan med Energikontor Sydost, Sveriges Ekokommuner, samt Klimatsamverkan Kalmar län)

➤ **Initiera och genomföra projekt och utvecklingsinsatser som leder till att målen uppfylls**

Konkreta åtgärder och praktiska projekt ska genomföras. Samverkan ska sökas med externa aktörer när det gäller såväl finansiering som genomförande och kunskapsuppbyggnad.

➤ **Kommunal förvaltning och bolag föregår med gott exempel**

Energi och Klimatprogram 2016-2020

Samtliga verksamheter inom Oskarshamns kommun och de kommunala bolagen har ett gemensamt ansvar att arbeta för att målen i Energi- och klimatstrategin ska kunna uppfyllas. Samhällsbetalda resor ska i första hand göras med fossilbränslefria fordon. Ett klimatsmart och energieffektivt beteende hos de anställda ska uppmuntras. Upphandling spelar en viktig roll i arbetet.

Genomförande och uppföljning

Ansvar och organisation

Kommunfullmäktige har fastställt programmet

Kommunstyrelsen genom Ekokommunstyrygruppen ansvarar för att programmet följs upp och utvärderas. Ekokommunstyrygruppen ansvarar dessutom för att samordna uppföljningen av den kommunala verksamhetens energi- och klimatarbete (i samarbete med nyckelfunktioner inom övriga förvaltningar och bolag). Det är också styrgruppens ansvar att kommunicera mål, åtgärder och uppföljning av dessa både in i organisationen och externt till medborgare och andra.

Nämnder och styrelser för kommunala bolag ansvarar för att senast 2016-10-15 besluta om handlingsplaner som ska genomföras under programperioden. Handlingsplanerna ska följas upp, utvärderas och avrapporteras till kommunstyrelsen årligen.

Förvaltningarna och de kommunala bolagen ansvarar för att genomföra åtgärder och bidra till uppföljningen av mål och åtgärder. De ska också, då det är relevant, delta i lokalt utbyte och samverkan inom energi- och klimatfrågor och utse en kontaktperson för detta.

Kommunstyrelsen ansvarar för att programmet ska revideras vid behov, minst en gång varje mandatperiod.

Beaktas i budgetprocess och verksamhetsplaner

Programmet för energi och klimat ska vara ett vägledande dokument som beaktas i budgetprocessen.

Varje förvaltning ansvarar för att se över vilka föreslagna åtgärder som berör dem, och att ta in dessa i sin planering för att bidra till att målen nås till 2020. Alternativt kan förvaltningarna föreslå egna åtgärder som bidrar till att målen nås. Det bör aktivt undersökas vilka möjligheter som finns för att finansiera åtgärder, exempelvis genom anslag och projektfinansiering från myndigheter, EU, med flera.

Uppföljning av nyckeltal

Följande nyckeltal ska användas för att följa upp utvecklingen framåt. Vissa av nyckeltalen (markerat med *) tas fram årligen, medan en uppföljning av alla görs med längre intervall (2-3 år).

Geografiska området

- Energitillförsel; totalt för det geografiska området (GWh per år)
- Energitillförsel; per invånare (kWh per capita och år)
- Koldioxidutsläpp per invånare och år (ton CO₂ per capita och år)*
- Utsläpp från vägtransporter per år, i ton koldioxid (CO₂)
- Installerad effekt av förnybar energi samt produktion kWh/ år

Kommunorganisationen

- Energianvändning för uppvärmning i fastigheter (lokal/ bostad) som ägs av kommunal verksamhet
 - kWh per kvadratmeter (BRA)
 - Nyckeltal kopplat till användning, tex kWh per invånare
- Andel miljöbilar och fossilbränsleoberoende fordon inom kommunal verksamhet och bolag, i procent
- Köpt energi i den kommunala organisationen, inklusive bolagen, kWh/invånare
- Andel förnybar och återvunnen energi i kommunägda lokaler*
- Transportenergi för tjänsteresor med bil, kWh/årsarbetare*
- Koldioxidutsläpp för tjänsteresor med bil, ton/årsarbetare*
- Producerad förnybar el i inom den kommunala organisationen, kWh/ år
- Andel av totalkostnad för inköpta person- och godstransporter där krav ställts på att transportererna ska vara klimatneutrala år 2020

Nyckelområden för åtgärder

Det övergripande målet är att Oskarshamn ska bli en fossilbränslefri kommun år 2030. För att nå dit har vi valt att lyfta följande områden som nyckelområden:

- Boende och fastigheter
- Upphandling och inköp
- Resor och transporter
- Energianvändning och energiproduktion
- Information och samverkan

Handlingsplaner ska tas fram utifrån nyckelområdena. Nämnderna ansvarar för att besluta om handlingsplaner. Områdena har ingen inbördes ordning. Varje område beskrivs nedan utifrån målen för det geografiska området och i den interna organisationen. Här presenteras även en kort analys av nuläget för respektive område.

Boende och fastigheter

Det här vill Oskarshamns kommun

En hållbar stadsutveckling och ett hållbart byggande är viktigt för Oskarshamns kommun. För att bebyggelsen ska vara hållbar behöver kommunen ta hänsyn till många olika intressen, till exempel befolkningsutveckling, ekologi, ekonomi, sociala aspekter, barnperspektivet, energianvändning och anpassning till framtidens klimat. Översiktsplanen, fördjupade översiktsplaner och detaljplaner är viktiga kommunala styrmedel för att nå energi- och klimatmålen. Ett helhetsperspektiv är viktigt i samhällsplaneringen för att lösa behoven av avfallshantering, vattenrening, transporter, energiförsörjning och så vidare. I Oskarshamn planeras flera viktiga utvecklingsprojekt, bland annat omvandling av området Inre hamnen, som ska gå från industri- och kajområde till en levande stadsdel, där effektiv energianvändning är en viktig del.

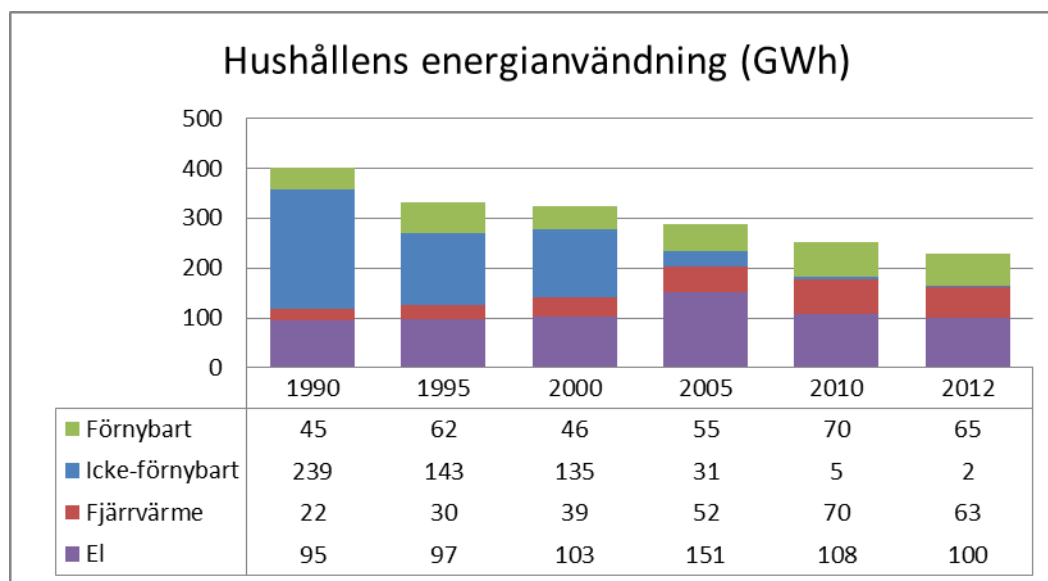
Kommunen som organisation

Kommunen har planmonopol och styr därmed vad som får byggas var och på vilket sätt. Den fysiska planeringen och samhällsbyggandet ska ha ett tydligt energi- och klimatperspektiv och skapa förutsättningar för resurseffektiva och hållbara energisystem. I den fysiska planeringen eftersträvas förtätning, som ett led i strävan mot resurseffektivare bebyggelse.

Vid om- och nybyggnation i kommunens egna fastigheter ska hög energiprestanda eftersträvas. När kommunen skriver exploateringsavtal ska det föras en dialog om hur man kan tillgodose en utveckling med miljöanpassade och energieffektiva byggnader.

Nuläge

Energianvändningen i hushållen har minskat betydligt de senaste decennierna. Olje användningen har i princip upphört och till stor del ersatts av fjärrvärme. Detta är en nationell trend som dessutom förstärks av att fjärrvärmen de senaste decennierna gått från att till stor del produceras med fossila bränslen till att produceras med hjälp av biobränslen. År 2013 var endast 1,5 procent av bränslet i Oskarshamn Energis fjärrvärmeproduktion av fossilt ursprung.

Figur 5. Hushållens energianvändning i Oskarshamn 1990-2012. Källa: Energibalans 2012 Oskarshamns kommun

Energianvändningen i kommunala byggnader

I den kommunala förvaltningen såväl som i bolagen arbetar man kontinuerligt med att effektivisera energianvändningen, inte minst för att det leder till att driftskostnaderna minskas. De senaste åren har oljeeldade värmepannor fasats ut, från att ha eldat drygt 200 m³ olja 2009 eldades 6 m³ olja 2012. Det har lett till kraftigt minskade energikostnader såväl som minskade koldioxidutsläpp. Samma kraftiga minskning syns däremot inte när det gäller använd energi räknat i kilowattimmar (kWh). Mellan 2011 och 2013 minskade den totala inköpta energin till fastigheter (lokaler och bostäder) med 5 %. I de fastigheter som sköts av Tekniska kontoret minskades elanvändningen med 8,5 % från 2009 till 2013.

Vad gäller nyckeltalet kilowattimme per kvadratmeter uppvärmd yta är förändringen i energianvändning försumbar under perioden 2009 till 2013. Det kan bero på att kommunen avvecklat fastigheter som inte utnyttjats så mycket (som alltså inte använde mycket värme/ el), men det bör också finnas potential att minska mer. Det har inte genomförts några större kampanjer för att minska energianvändningen genom att påverka användarnas beteenden. Forskning på energiområdet visar att åtgärder för att ändra beteendet hos användare kan minska så mycket som 10 procent av energianvändningen.

Upphandling och inköp

Det här vill Oskarshamns kommun

Konsumtion av varor och tjänster påverkar miljön och klimatet i flera olika led, från jord till bord när det gäller livsmedel och från vaggan till graven när det gäller varor och tjänster. Därför är det viktigt att välja produkter och tjänster som har så liten negativ miljö- och klimatpåverkan som möjligt, eller om möjligt sådant som ger positiv påverkan. Oskarshamns kommun ska ta ansvar för konsumtion inom den egna verksamheten och för att ha positiv påverkan på samhället och miljön. Genom information och rådgivning till allmänhet, företag och föreningar kan kommunen underlätta för invånarna att anpassa sin konsumtion i riktning mot minskad miljö- och klimatpåverkan.

Kommunen som organisation

Kommunen handlar upp varor och tjänster för stora belopp varje år. Genom att ställa krav i upphandlingen på bland annat energianvändning och koldioxidutsläpp kan kommunen minska sin klimatpåverkan. Det gäller allt från energieffektiva lokaler, verktyg, maskiner och förbrukningsvaror till energieffektiva och fossilbränslefria transporter och leveranser. Oskarshamns kommun ska vara en medveten beställare av varor och tjänster samt använda upphandling som instrument för att ställa miljö- och energikrav. Kompetensen inom klimatsmart upphandling ska ökas kontinuerligt och rutiner för att inköpen ska bli miljö- och klimatsmarta bör utvecklas.

Nuläge

Kommunens upphandlingar sköts genom upphandlingscentralen i Västervik, där det finns god kunskap om hur miljö- och klimatkrav kan ställas. Men att krav ställs i upphandlingen så att klimatsmarta varor finns att välja, garanterar inte att den som gör inköpet faktiskt väljer dessa. Uppföljning av genomförda upphandlingar och inköp bör utvecklas.

Vad gäller finansiella investeringar finns det riktlinjer som gäller sociala värden, men inte något som tar hänsyn till investeringens påverkan på klimat, energisäkerhet eller miljön.

Resor och transporter

Det här vill Oskarshamns kommun

Trafiken är troligtvis den enskilt svåraste utmaningen för att nå klimat- och energimålen. Det är viktigt att minska biltrafiken och överföra kortare resor till exempelvis cykel och gång, liksom att ersätta fossila bränslen som bensin och diesel med förnybara bränslen. Den fysiska planeringen av trafiken ska inkludera alla trafikslag, och tillgodose att olika trafikslag fyller sin uppgift på rätt plats. Genom regional samverkan ska Oskarshamn bidra till utvecklingen av hållbara transporter och en samhällsutveckling som ger god tillgänglighet och minskade transportbehov.

Oskarshamns kommun kan arbeta för energisnålare och klimatsmarta transporter, till exempel genom att planera och förbättra infrastrukturen, och förbättra förutsättningarna för kommuninvånarna att resa klimatsmart både inom kommunen och över kommungränsen. I rollen som beställare kan kommunen skapa behov av fossilbränsle fria lösningar genom sina val av fordon. Ett aktivt samarbete med Kalmar länstrafik ska stödja utvecklingen av pendling till och från kommunen med kollektivtrafik. I det regionala målet för Fossilbränslefritt Kalmar län 2030 ingår också ett mål om att alla transporter som betalas av samhället ska vara fossilbränsle fria år 2020. ("Samhällsbetalda transporter" är exempelvis tjänsteresor, skolskjutsar, varutransporter, sopbilar och sjuktransporter).

Kommunen som organisation

Kommunen är en av de största arbetsgivarna i Oskarshamn med cirka 2500 anställda, vilket motsvarar närmare 10 procent av kommuninvånarna. Kommunen har stor påverkansmöjlighet på de resor som görs i tjänsten, men har också möjlighet att motivera och stimulera sina anställda till en hållbar arbetspendling. Oskarshamns kommun har en stor fordonspark och det finns goda möjligheter att styra vilka fordon som används och vilka bränslen som driver fordonen. Genom planering och styrning av resor i tjänst samt samordning av godstransporter kan antalet körda mil och transporter inom kommunens gränser minska. Upphandling och inköp är viktiga instrument för att styra fordonsparken i rätt riktning. Information och samtal om kommunens resepolicy krävs för att göra den känd och levande, och den bör följas upp regelbundet. Genom trafikplanering, fysisk planering och eftertanke vid exploatering kan kommunen påverka det framtida resandet i rätt riktning.

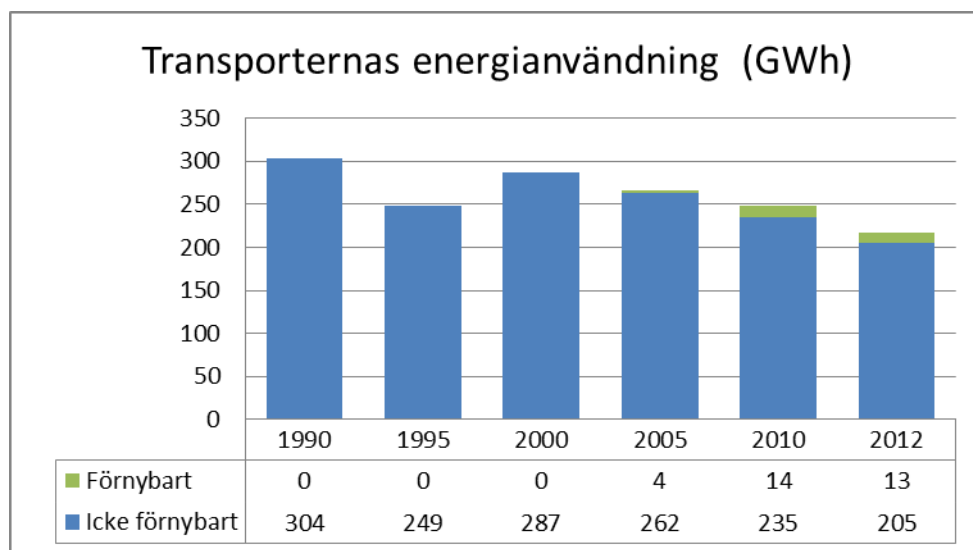
Nuläge

Transportsektorn i det geografiska området

Precis som i Sverige som helhet står transportererna i för merparten av de fossila bränslen som används. Totalt tankades det 205 GWh bensin och diesel under 2012. Utvecklingen för sålda drivmedel i Oskarshamn redovisas i

Figur 6 nedan. Trenden för transporternas energianvändning är minskande, men det finns osäkerheter i statistiken.

En tydlig trend är att andelen dieseldrivna personbilar har ökat de senaste åren. Sedan 2012 är det också möjligt att tanka biogas på en mack i Oskarshamns stad, vilket har möjliggjort att antalet gasdrivna fordon ökar, dock från en låg nivå.

Figur 6. Drivmedelsförsäljning i Oskarshamns kommun 1990 till 2012. Datakälla: SCB. Låginblandad etanol och FAME är fördelad enligt riksgenomsnittet för 2005. Källa: Energibalans 2012 Oskarshamns kommun

Arbetspendling och tjänsteresor i kommunorganisationen

Under hösten 2013 genomfördes en resvaneundersökning bland anställda inom Oskarshamns kommun, där både arbetspendling och tjänsteresor undersöktes. Kartläggningen visar att anställda inom Oskarshamns kommun reser ungefär 1,1 miljoner mil per år, eller cirka 430 mil per år och anställd, för att ta sig till och från arbetet. Det motsvarar 275 varv runt jorden. 80 % av den resta sträckan vid arbetspendling gjordes med bil, 14 % med kollektivtrafik 5 % med cykel och resterande med moped/ Mc och gång.

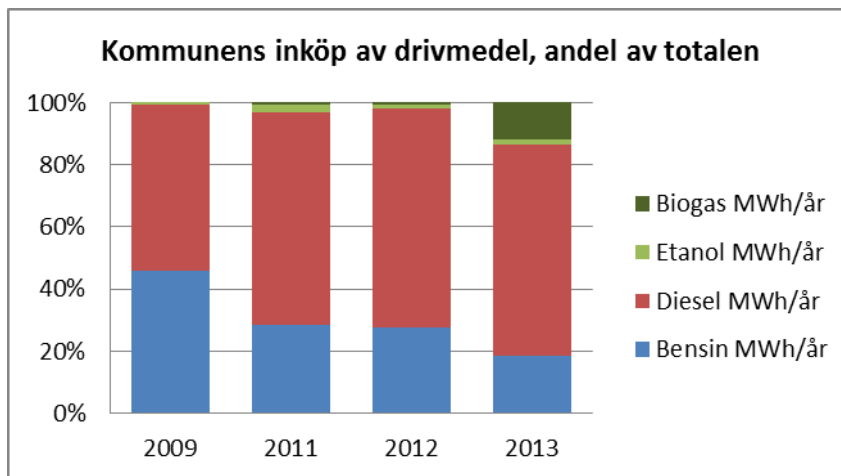
Strax över hälften av de anställda bor mindre än 5 kilometer från sin arbetsplats. 2013 genererade arbetspendlingen utsläpp på 1 800 ton koldioxid, vilket blir knappt 0,7 ton koldioxid per anställd och år.

I undersökningen kartlades även tjänsteresorna, det vill säga arbetsrelaterade resor och ärenden. Det finns dock brister i underlaget. Sammanställningen visade att tjänsteresorna uppgår till minst 240 000 mil per år och kostar minst 8,1 miljoner. Det innebär att varje anställd i genomsnitt reser cirka 140 mil per år i tjänsten. Strax över 87 % av resorna utförs med bil, 8 % med tåg och buss (bokat via resebyrå) och resterande 5 % med flyg. Tjänsteresorna genererade koldioxidutsläpp på cirka 550 ton för 2012, vilket motsvarar 0,2 ton per anställd.

Kommunens fordon och planering

Kommunen är långt ifrån att klara målet om fossilbränslefritt i fordonsflottan, även om andelen miljöbilar år 2013 var nära 40 % av de lätta fordonen, och fler och fler bilar byts ut mot gasdrivna.

Figur 7 nedan visar en tydlig ökning av andelen biogas av de drivmedel som används i kommunala bilar. Vid upphandling av skoltrafik ställs miljö- och klimatkrav på leverantörer. Däremot ställs i nuläget inte krav på energieffektivisering eller fossilbränslefria transporter vid upphandling av varor eller godstransporter. Kommunen har inte heller aktivt arbete för att påverka den lokala trafikutvecklingen mot minskad klimatpåverkan (t.ex. genom så kallad ”mobility management”).

Figur 7 Förändring av andel av olika bränslen som används i kommunala lätta fordon (både förvaltning och bolag), mätt i köpt energi. Källa: Årlig rapportering av energieffektiviseringsstöd till Energimyndigheten

Energianvändning och energiproduktion

Det här vill Oskarshamns kommun

En kommun kan styra sin energianvändning och energitillförsel på flera olika sätt. Energieffektivisering och optimering av den energi som används är viktiga verktyg och arbetsområden för att minska energianvändning i kommunen, vilket ger både en ekonomisk och miljömässig vinst. För att trygga en säker och tillräcklig energitillförsel i framtiden krävs en omställning från fossila bränslen (främst till fordonen) till energi från förnybara källor. Att öka den lokala produktionen av el skulle också förbättra kommunens energisituation, och minska beroendet av fossila bränslen. Förutom tekniska åtgärder är det också viktigt att motivera och inspirera människor att förändra sina vanor för att nå en hållbar energianvändning och energiproduktionen.

Kommunen som organisation

Som fastighetsägare har Oskarshamns kommun stor möjlighet att påverka sin energianvändning genom tekniska åtgärder, till exempel inom ventilation, uppvärmning, isolering, belysning och underhåll. Där kommunorganisationen är hyresgäst finns det möjlighet att minska energianvändningen genom dialog med hyresvärderna, och genom beteendepåverkan. Genom att välja att köpa förnybar el och uppvärmning med förnybar energi kan kommunen nå en hållbar energianvändning. Kommunen kan även undersöka möjligheten till att investera i egen produktion av förnybar el från exempelvis sol och vind, och underlätta för en ökad lokal produktion av förnybar energi genom fysisk planering, ägarinflytande i det delägda lokala energibolaget samt genom aktiv information och rådgivning om egen energiproduktion riktad till invånare, företag och föreningar.

Nuläge

Energianvändning

Fördelningen mellan förnybar och icke-förnybar energi av det som totalt används i form av el och bränslen i kommunen har haft en positiv utveckling sedan år 2000. Då var andelen icke-förnybara bränslen 75 % och förnybart stod för 25 %. År 2012 hade andelen förnybara bränslen ökat till 47 %, främst tack vare skiftet till biobränsle i värmesektorn.

Elproduktion och förnybar energi

Oskarshamn Energis nya kraftvärmeverk tas i bruk 2015, vilket kommer att ge ungefär 100 GWh värme. Det motsvarar uppvärmningen av 7000 villor. Kraftvärmeverket kommer även att producera 19 GWh el, vilket motsvarar el till 2300 hushåll. Kraftvärmeverket ska drivas med skogsbränsle. Kärnkraftverket i Oskarshamn ses som en nationell angelägenhet och räknas därför inte på lokal nivå.

Det finns ingen större vind- eller vattenkraftsproduktion i kommunen. Det finns färdiga tillstånd för två vindkraftsparker med sammanlagt 30 verk, men alltså ingen utbyggd effekt.

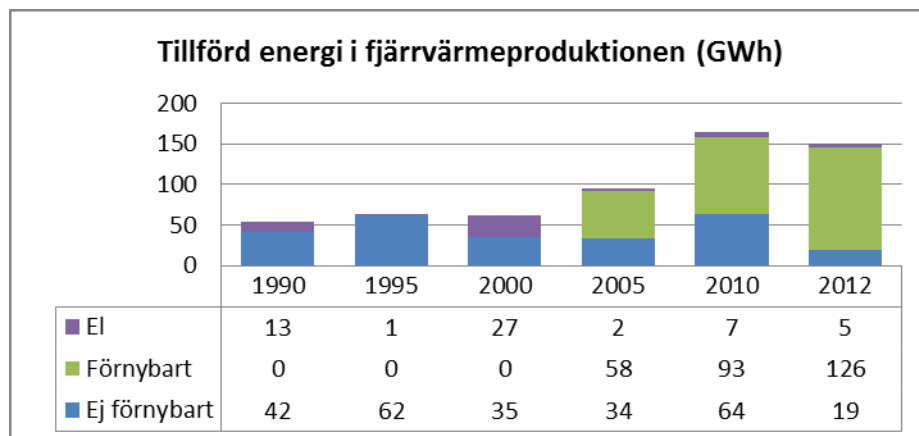
Inom Oskarshamn energis elnät (i staden Oskarshamn) fanns våren 2015 nio nätanslutna mikroproducenter av solceller. Samtliga är privatpersoner. Kommunen har två egna solenergianläggningar som producerar värme. De producerar ungefär 27 MWh värme per år.

Fjärrvärmeproduktion

Energi och Klimatprogram 2016-2020

Fjärrvärmeleveranserna har ökat de senaste decennierna.

Figur 8 visar hur stor mängd bränslen och el som använts för att producera fjärrvärmen. År 2010 var kallt vilket också ledde till en relativt hög produktion. Mängden förnybart bränsle har ökat markant.

Figur 8. Fjärrvärmeproduktionens utveckling i Oskarshamn. Datakällor: SCB och Svensk Fjärrvärme.
Källa: Energibalans 2012 Oskarshamns kommun

Information och samverkan

Det här vill Oskarshamns kommun

Oskarshamns kommuns vision lyder *Oskarshamn - ett internationellt energicentrum och en tillväxtkommun med hög livskvalitet*. Samverkan med näringsliv, föreningar, akademi och regionala aktörer är viktigt för att arbeta mot visionen. Genom att engagera fler i omställningen till en mer hållbar energianvändning kan kommunen verka för att minska Oskarshamns energianvändning och klimatpåverkan. Genom att informera och erbjuda aktiv rådgivning kan kommunen arbeta med beteendepåverkan. Det bästa är att göra detta i kombination med åtgärder som underlättar miljösmarta beteenden, exempelvis att cykla i en tätort. Det ska vara svårt att göra fel. Samverkan mellan olika aktörer är en annan viktig framgångsfaktor.

Kommunen som organisation

Kommunen kan påverka medborgarna genom att uppmuntra anställda, brukare, elever och övriga som har regelbunden kontakt med kommunen att göra klimatsmart val på arbetet och på fritiden. I kommunens olika verksamheter, exempelvis i äldreomsorgen eller teknisk service, kan information och uppmuntran hjälpa människor att göra miljösmarta val. Även vid energi- och klimatrådgivning och kommunens tillsyn av verksamheter ska vi arbeta för att uppmuntra och inspirera medborgare och företag att göra rätt. Kommunen ska informera om miljö- och klimatfrågor då det är relevant i samband med större förändringar i det kommunala arbetet, liksom när det är lämpligt i den vanliga driften.

Nuläge

Internt finns ett nätverk med representanter från alla förvaltningar, bolag samt företagarföreningen FCO. Nätverkets främsta uppgift är att följa upp energianvändning samt att vara en ingång för samarbete och utbyte mellan olika verksamheter. Genom olika energirelaterade projekt, såsom Energi i skolan, framtagande av resepolicy, Energy forum. Energieffektivisering i fastigheter med mera, skapas kompetens och kontakter inom och mellan olika verksamheter, som är värdefulla för den fortsatta utvecklingen av det lokala energi- och klimatarbetet.

På regional nivå deltar kommunen i klimatkommissionen i Kalmar län, samt är medlem i Energikontor sydost. Det finns ett samarbetsavtal mellan kommunen och E.On kopplat till det gemensamma ägandet av Oskarshamn Energi.

Oskarshamn är också en aktiv medlem i Östersjönätverket UBC (Union of the Baltic Cities) och engagerar sig främst i frågor om hållbara och uthålliga städer samt ungdomsfrågor. Nova är en del av Oskarshamns kommun och arbetar med utbildning, forskning och affärsutveckling som ett verktyg för regionutveckling. Arbetet är nära kopplat till energi, miljö och klimat genom samarbetsavtal med Kungliga tekniska högskolan, Linnéuniversitetet, Sveriges lantbruksuniversitet och Svensk kärnbränslehantering.

Internt i kommunens verksamhet sprids information om energiarbetet på intranätet och via andra kanaler. Externt sprids information exempelvis via pressmeddelanden, hemsida och sociala medier. Kommunikationen om det arbete som görs, kommunens mål, resultat och utmaningar är något som verkligen behöver utvecklas. Detta är viktigt för att öka

Energi och Klimatprogram 2016-2020

medborgarnas kunskap om arbetet och därmed öka möjligheten att ha inflytande över det som görs.